

SKRIFTLIG FRÅGA TILL STATSRAÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2025-04-10
Besvaras senast
2025-04-16 kl. 12.00

Till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:1020 Effektivt kärnstöd till multilaterala organisationer

Sveriges bistånd har under lång tid byggt på en kombination av bilateralt och multilateralt samarbete. Det multilaterala biståndet – det vill säga stöd som går genom internationella organisationer som FN, Världsbanken, Globala fonden, Gavi och UNDP – har varit ett centralt verktyg för att nå människor i utsatthet, främja mänskliga rättigheter och hantera globala kriser med samordnad kraft.

En viktig princip i det multilaterala samarbetet har varit att Sverige i hög grad lämnat så kallat kärnstöd, det vill säga icke öronmärkta medel som organisationerna själva kunnat använda där behoven är som störst. Detta har skapat flexibilitet, långsiktighet och förutsättningar för professionellt, evidensbaserat arbete i komplexa miljöer.

I rapporten *Biståndsanalys 2025* konstaterar Expertgruppen för biståndsanalys (EBA) att regeringen i sin reformagenda *Bistånd för en ny era* tydligt förespråkar en mer resultatstyrd och strategisk användning av biståndet. I praktiken innebär det en tyngdpunktsförskjutning från kärnstöd till öronmärkta insatser, där Sverige styr hur och var pengarna ska användas. EBA noterar att detta riskerar att underminera de multilaterala organisationernas handlingsutrymme och effektivitet.

Rapporten lyfter att kärnstöd är särskilt värdefullt i akuta kriser, såsom pandemier och naturkatastrofer, där snabb och samordnad respons är avgörande. Exempelvis kunde WHO och Gavi snabbt agera under covid-19-pandemin tack vare redan tillgängliga kärnresurser. Samma sak gäller WFP:s möjligheter att agera snabbt i hungerkatastrofer och UNFPA:s stöd till kvinnors hälsa i krigssituationer. Dessa insatser blir svårare att genomföra om resurserna är strikt öronmärkta för vissa projekt eller länder.

EBA påpekar att det inte saknas styrningsmöjligheter i det multilaterala systemet. Tvärtom har Sverige som stor givare ofta ett starkt inflytande i styrelser och policyprocesser inom exempelvis UNDP, UNHCR och Världsbanken. Den ökade öronmärkningen motiveras alltså inte av brist på kontroll utan verkar snarare bottna i en politisk vilja att öka synlighet och nationell profilering av biståndet. Detta riskerar att förvandla det multilaterala samarbetet till ett verktyg för inrikespolitiska intressen snarare än ett redskap för global solidaritet.

Ur ett socialdemokratiskt perspektiv är denna utveckling djupt bekymmersam. Sverige har under decennier varit en pålitlig partner till det multilaterala systemet – en röst för rättvisa, jämställdhet och mänskliga rättigheter. Vi har bidragit till att bygga upp institutioner som gör skillnad för miljontals människor världen över.

Att nu medvetet försvaga dessa institutioners kapacitet genom att minska kärnstödet underminerar både vår trovärdighet och våra möjligheter att påverka. Det riskerar dessutom att leda till fragmentering, ineffektivitet och konkurrens mellan givare, snarare än till samordning och gemensamt ansvarstagande.

Det multilaterala samarbetet är ingen restpost i biståndet – det är en förutsättning för att möta gränsöverskridande utmaningar som pandemier, klimatförändringar, migration och humanitära kriser. I tider av geopolitiska spänningar borde Sverige gå före som kraft för samarbete – inte backa från det ansvar vi länge burit.

Jag vill med anledning av ovanstående fråga statsrådet Benjamin Dousa:

Hur avser statsrådet, inom ramen för sin tjänsteutövning och styrning av biståndspolitiken, att säkerställa att Sveriges multilaterala bistånd fortsatt bygger på effektivt kärnstöd – i ljuset av den oro och de risker för urholkad verkan som lyfts fram i EBA:s rapport *Biståndsanalys 2025*?

.....

Olle Thorell (S)

Överlämnas enligt uppdrag

Gergö Kisch